

7. Шведко С. Это нашей истории строки [Электронный ресурс] / С. Шведко // Родное Приазовье. – Режим доступа: http://www.rp-ua.com/articles/history/eto_nashei_istorii_stroki.html.
8. Степанко С. М. Зеленчук: УПА воювало на своїй землі, за те, що і хотіли прості люди [Електронний ресурс] / С. Степанко // ОстроВ. – Режим доступу: <http://www.ostro.org/articles/article-62078/>.
9. Степанко С. Микола Лебедь – забутий лідер [Електронний ресурс] / С. Степанко // ОстроВ. – Режим доступу: <http://www.ostro.org/articles/article-64023/>.
10. Колесник Н. История всегда пишется победителями [Электронный ресурс] / Н. Колесник // Восточный проект. – Режим доступа: http://www.vp.donetsk.ua/index_culture/2005/112808.html.
11. О нас [Електронний ресурс] // Донецкий коммуникационный ресурс. – Режим доступа: <http://dkr.com.ua/about.php>.
12. Гордеева Л. Война за память [Электронный ресурс] / Л. Гордеева // Донец : коммуникационный ресурс. – Режим доступа: <http://dkr.com.ua/index.php?new=9222>.
13. Иванов А. Андрей Марчуков: Изучая историю Украины, изучаешь историю России, и наоборот / А. Иванов // Донец : коммуникационный ресурс [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dkr.com.ua/index.php?new=11582>.
14. Чому ненавидять Степана Бандеру? // Донеччина. – 2010. – №35. – 10 черв. – С. 2. Стаття надійшла до редакції 21.03.2011 р.

S. P. Pakhomenko

MEDIA-IMAGE OF UKRAINIAN REBELLION ARMY IN THE TODAY'S INFORMATIONAL SPACE OF DONETSK REGION

The article analyzes the coverage and nature of assessments of the Ukrainian Rebellion Army in the today's media of Donetsk region. It shows the reaction of the media on the issue of the historical role of URA, the participation of media in the mainstream of public discussion around this phenomenon and it demonstrates propagandistic nature of the majority of publications which are meant to accomplish the ideological issues.

Key words: *Ukrainian Insurgent Army, mass media, information space, propaganda, Donetsk region, region.*

УДК 327(477)"2010"

Є. В. Рябінін

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПЕРШОГО РОКУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В. Ф. ЯНУКОВИЧА: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті аналізується зовнішня політика України під час першого року президентства В. Ф. Януковича. Автор аналізує основні закордонні візити українського президента та можливий розвиток відносин між Україною та відвіданих країни. Розглядається також основна проблема, яка заважає Україні вести успішну зовнішню політику, а саме її лімітрофне розташування.

Ключові слова: *лімітрофне розташування, зовнішня політика, геополітична доктрина.*

Говорячи про сучасну зовнішню політику України, слід відзначити, що період «помаранчевої» влади справив негативний ефект на імідж України на світовій арені. Перш за все, перманентна політична криза, яка почалась в кінці 2004 року та з якої

країна тільки зараз почала виходити, ще раз доводить той факт, що українська держава є дуже крихкою і може не винести наслідків непродуманих дій вітчизняних політиків і втручання іноземних держав у внутрішні справи країни. Спостерігаючи за кризою та скандалами між представниками вищої політичної еліти, впливові держави лише вичикували, коли вони зможуть мати справу зі стабільною країною. Газова криза 2008 року та поразка стосовно острова Зміїний ще раз засвідчили про те, що Україна, нажаль, сьогодні є скоріше об'єктом, а ніж суб'єктом міжнародної політики. Деякі політики виправдовуються перед українським суспільством, що рішення стосовно о. Зміїний слід розглядати як перемогу, але, на наш погляд, той факт, що країна втрачає якусь частину своєї території є поразкою, незалежно від того наскільки ця територія є важливою чи ні.

Зовнішня політика – це завжди продовження внутрішньої, по-перше, а по-друге, вона завжди залежить від географічного розташування країни. Багато хто з політиків вважає, що геополітичне розташування України є унікальним, але, водночас, це є «унікальною» проблемою нашої держави. Ця проблема – лімітрофне розташування України. Лімітрофність України може бути визначена наступною типологією:

- в геополітичному – Україна знаходиться між ЄС і Росією;
- в економічному – між країнами з ринковою, соціально орієнтованою економікою Заходу та економікою Росії, що тільки розвивається;
- в духовно-моральному – між тоталітарним ідеологічним минулим і невиразним правовим майбутнім, складові якого, а саме, громадянське суспільство, правова держава, мало хто собі уявляє за відсутністю належної інформаційної кампанії;
- в ціннісному – між східною та західною цивілізаціями. Тут слід зазначити, що в Україні перехрещуються цінності як східної, так і західної цивілізацій. Проте, ні східні інтерпретації взаємодії громадянина і держави («людина – гвинт державного організму»), ні некритичне сприйняття опорних точок західного антропоцентризму («абсолютний пріоритет прав громадянина») сьогодні не є прийнятними для українського суспільства. Семюель Хантінгтон у своїй праці «Зіткнення цивілізацій» також наголошує на тому факті, що Європа закінчується на берегах

Дніпра, а далі починається Азія. Країна, дві частини якої належать до різних цивілізацій, приречена існувати в стані латентного конфлікту щодо вибору зовнішньополітичного вектору.

З цього виходить проблема, яка заважає успішно здійснювати зовнішньополітичний вектор – це кардинально протилежні погляди щодо української зовнішньої політики. Цю розбіжність, на нашу думку, можна пояснити, як вже наголошувалось, неофіційним поділом України на східну і західну за політичними симпатіями, проросійську і прозахідну, відповідно. Цей висновок нам дозволив зробити аналіз результатів президентських та парламентських виборів 1994, 1999, 2004 та 1998, 2002, 2006, 2007 років відповідно: Західна Україна голосує за кандидатів та партії з прозахідною політикою, а Східна Україна – за партії з відкрито проросійським вектором, визначеним в їх передвиборчих програмах.

Вибір між Заходом і Сходом для України – це постійний вибір аргументів для переконання тієї чи іншої частини суспільства. Для одних людей очевидним є те, що необхідно зближуватися з сусідами – пострадянськими державами, з якими нас об'єднує історія, культура, традиції. З цими державами у нас багато спільного, ми часто робимо однакові помилки, часто йдемо однаковим шляхом. Прагнення іншої частини суспільства – найшвидше входження до Європи – це шлях до тієї цивілізації, до якої ми належимо. Зближення з Європою – це спосіб оволодіти новими технологіями, зацікавити інвесторів, вийти на нові ринки товарів і праці, скористатися передовими соціальними і державними механізмами для розбудови держави. Європа здатна дати

нам цінний досвід прав і свобод, стандартів сучасної держави. Одним із вирішень цієї проблеми, на наш погляд, є вибір активного нейтралітету та спроможність України стати регіональним лідером Чорноморсько-Каспійського регіону, здатність до чого Україна втрачає з кожним роком з причини перманентної політичної кризи та нездатності проводити успішну та вигідну для країни зовнішню політику.

Цю розбіжність також посилюють різні політичні сили, які, не маючи концептуальних програм розвитку держави, посилюють націоналістичне протистояння регіонів. Своєю політикою вони відвертають увагу від вирішення нагальних економічних питань та переносять увагу саме на національний вопрос, що на двадцятому році незалежності держави є неприпустимо та ганебно, коли радикально націоналістичні партії та рухи перемагають на місцевих виборах. В цій ситуації можливо провести паралель із ситуацією, коли напередодні революційних подій на початку ХХ століття, царський уряд розпалював національний розбрат в боротьбі проти революційного руху.

Проте, не дивлячись на постійні зміни зовнішньополітичного вектора держави, який став заручником політичних сил при владі, головним пріоритетом в розвитку держави, на наш погляд, є розробка і реалізація концепції, спрямованої на створення соціально орієнтованої, економічно стабільної держави.

Метою нашої статті є проведення аналізу зовнішньополітичного вектору держави протягом першого року В. Ф. Януковича в якості Президента, хоча в межах однієї статті подати детальний аналіз практично неможливо, ми зупинимось на основних моментах.

Аналізуючи перший «зовнішньополітичний» рік Президента В. Ф. Януковича, слід наголосити, що він став, як і попередні президенти країни, якоюсь мірою, заручником лімітрофного розташування нашої держави. Приймаючи до уваги той факт, що країна знов розділилася навпіл стосовно кандидатури на пост голови держави, а отже й на вектор зовнішньої політики, В. Ф. Янукович вимушений був не робити різких кроків в той чи інший бік, хоча отримав багато негативної критики в свій бік стосовно Харківської угоди. На наш погляд, присутність Чорноморського флоту РФ на території України слід розглядати не як загрозу нашій державі, а як фактор забезпечення стабільності всього регіону.

В перші дні свого президентства В. Ф. Янукович зробив два очікуваних візита – до Брюсселя та Москви. На думку директора міжнародних програм Центру Разумкова Михайла Пашкова не варто шукати якогось особливого сенсу в черговості візитів Віктора Януковича за кордон. Євросоюз і Росія – «це два ключові напрями, які для України принципово важливі». Михайло Пашков зазначив, що, згідно з опитуванням, проведеним Центром Разумкова серед 109 українських експертів, перші зарубіжні візити глави держави повинні були б відбутися до Москви, Брюсселя, Вашингтона, Варшави, Берліна, Пекіна, Мінська, Парижа – «і далі за переліком».

Науковий директор Інституту Євро-Атлантичної співпраці Олександр Сушко вважає, що черговість візитів ніяк не позначається на зовнішньополітичних пріоритетах нового Президента України. Він нагадав, що свого часу Віктор Ющенко здійснив свій перший візит саме до Москви, проте це жодним чином не позначилося на реальних зовнішньополітичних пріоритетах Президента [3].

Одним з важливих кроків, зроблених Президентом, є подання до ВР законопроект стосовно внутрішньої та зовнішньої політики. 1 липня 2010 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Заслуговує на увагу Стаття 11, в якій безпосередньо йдеться:

— дотримання Україною політики позаблоковості, що означає неучасть України у військово-політичних союзах, пріоритетність участі у вдосконаленні та розвитку європейської системи колективної безпеки, продовження конструктивного партнерства

з Організацією Північноатлантичного договору та іншими військово-політичними блоками з усіх питань, що становлять взаємний інтерес;

— забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі [4].

Аналізуючи цей Закон, приходимо до висновку, що В. Ф. Янукович виключив можливість вступу до НАТО, тому що сьогодні вступ є нереальним, оскільки для цього потрібна підтримка більше половини населення держави, чого сьогодні немає.

Хоча відмовившись від вступу до НАТО, Україна сконцентрувала свою увагу на співробітництві із Європою. В Законі йдеться про те, що потрібно посилити бажання країни щодо отримання членства в ЄС, маючи також добросусідські стосунки із Росією та іншими країнами СНД.

Крім того, під час брифінгу по завершенні засідання Ради регіонів у Львові, він підкреслив, що зовнішня політика країни буде схилитися в бік економіки. «Економічні інтереси України в світі, відстоювання цих інтересів – це завжди буде одним з пріоритетів України в зовнішній політиці. Він також констатував, що за останні п'ять роки в Україні накопичилось багато зовнішньополітичних проблем, які загальмували економічні відносини із Російською Федерацією і зараз потрібно їх відновлювати по всім напрямкам. Коли він уходив з уряду в 2007 році товарообіг складав \$40 млрд, коли повернувся – лише \$15 млрд [1].

Одним із важливих візитів Президента було здійснено до США. Цей візит супроводжувався низкою прогнозів та чутків. Перш за все, усі говорили, що зовнішньополітичний курс буде схожий із політикою багатовекторності Л. Д. Кучми. Під час зустрічі оба президенти зробили заяву будувати відносини на основі хартії про стратегічне партнерство Україна-США та комісії про стратегічне партнерство. Також, Президент України відмітив, що політика нової влади України націлена на встановлення балансу між Росією та ЄС із тою метою, щоб бути надійним мостом між Європою та Росією. Крім того, В. Ф. Янукович підтвердив свою позицію щодо відносин України та НАТО, та Україна не має наміру вступати до блоку, а також Україна не планує вступати до Таможеного Союзу із Росією, Білоруссю та Казахстану [2].

Слід відзначити, що саме політика багатовекторності в умовах лімітрофного геополітичного розташування держави є однією із вірних. Як показала практика, одновекторність України може призвести до негавних наслідків, які виправити буде дуже важко та займе багато часу.

Що стосується відносин із США, то проблема України в тому, що вона не отримала із відмовою від ядерної зброї безпеки території та територіальної цілісності. Безнаказаність Румунії – члена НАТО в загарбленні території вокруг о. Зміїний показує, що гарантії США нічого не важать.

Тому в наступному році в контексті відносин України та США, країни, які мають територіальні претензії до України та які знаходяться в сфері впливу США, повинні отримати сигнал від Сполучених Штатів про неприпустимість територіальних претензій до нашої держави. Це й буде головним доказом виконання США своїх зобов'язань.

Візит до Німеччини, на наш погляд, навіть важливіший ніж до Брюсселя, оскільки все вирішується в Берліні, Брюссель залишається бюрократичною столицею.

Зрештою, Німеччина – один із найскладніших партнерів України. Берлін завжди дуже прагматично ставився до ідеї швидкого розширення Європейського Союзу і закликав зачекати із зоною вільної торгівлі з Києвом. Москва завжди просувала свої ідеї в Європу через Берлін. Уряд Ангели Меркель прийшов до влади на хвилі критики сильного зближення з Росією, та потім не став змінювати політику в цій сфері.

У Берліні Віктор Янукович показав себе лідером країни та незалежним політиком на світовій арені. Це було його основним завданням.

Найбільш потрібним для України є схвалення її прагнення укласти з ЄС угоду про зону вільної торгівлі, а також досягти домовленостей у питанні транзиту газу в Європу. Та тут Берлін займає відверто негативну позицію.

Німеччина ніколи не була «європейським адвокатом» Києва, тому зараз переговори про вільну торгівлю між країнами йдуть так важко. Кожна сторона прагне відстояти власні економічні інтереси.

Крім того, як вважають експерти Центру Брукінгса, в уряді Меркель багато хто відкрито підтримує Росію і не захоче сваритися з Москвою через Україну. Саме тому Берлін в останні кілька років і підтримує проекти Росії з будівництва «Північного» й «Південного» потоків. На українські пропозиції використати газотранспортну систему і не прокладати нові труби Берлін не реагує. Він явно не прагне створювати власну систему, яка послабить позиції Москви та зіпсує відносини з нею [5].

Вагомим проривом в зовнішній політиці є вересневий візит Президента до Китаю. Під час візиту було підписано важливі договори стосовно співробітництва в космічній галузі на 2011-2015 рр., угода про будівництво залізничної дороги від Борисполя до Києва, а також газотурбиної гідроелектростанції в м. Щелкіно в Криму. За словами В. Ф. Януковича ті угоди, які були підписані між сторонами, важать не менш \$ 4 млрд. Українсько-китайські відносини є стратегічними і це лише питання часу. Китай, як країна, що набирає темпи економічного розвитку навіть під час фінансової кризи є важливим партнером для України з точки зору постачання новітніх технологій та інвестицій.

У Парижі була підписана «дорожня карта» україно-французьких відносин на 2011-2012 роки, а також Угода між Урядами про взаємну допомогу та співпрацю у сфері цивільного захисту. Президент України Віктор Янукович переконаний, що з підписанням дорожньої карти між Україною та Францією розпочнеться активізація двосторонніх відносин.

В. Ф. Янукович зазначив, що ситуація вимагає від України ретельної підготовки співпраці з найбільшими партнерами з Європейського Союзу, країнами які відіграють значну роль в політиці ЄС. І, за його словами, Україна та Франція на двосторонньому рівні відпрацювали широкий спектр питань. За його словами, Україна сподівається залучити Францію як партнера в питаннях євроінтеграції, зокрема щодо підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС, про створення зони вільної торгівлі та безвізового режиму.

Під час зустрічі обговорювались питання модернізації української газотранспортної системи. Та в цій ситуації Президенту не залишалось нічого зробити, як запевнити Париж в тому, що Україна буде надійним постачальником газу і що дуже важливо це питання вирішувати в трикутнику «Україна–Європа–Росія».

Н. Саркозі, в свою чергу, зазначив, що покладає великі надії на ініціативу Франції про створення нового безпекового та економічного простору, а Україна в цій справі може стати містком між Європою та Росією. Отже, візит В. Ф. Януковича до Франції є ще одним пунктом до європейського кошика.

Візит Віктора Януковича в Польщу в лютому 2011 р. експерти вже назвали спробою виправити помилки на міжнародній арені.

У Польщі досить стійкі і важливі зв'язки з Україною у багатьох сферах, тому вона намагається виступити її захисницею в Європейському союзі. Це, на думку експерта польського Інституту стратегічних досліджень Михая Валеницького, надає Варшаві впливу в ЄС і дозволяє їй виступати регіональним лідером. Нарешті, польська влада розуміє, що зараз вона повинна всіляко допомагати Україні, щоб вона не опинилася в дипломатичній ізоляції.

На спільній прес-конференції після підписання «дорожньої карти» двосторонніх стосунків на два роки обидва президенти випромінювали упевненість в тому, що тривалий період стосунків, в основі яких лежали порожні обіцянки і популізм, закінчився.

Щодо Латвії, то ця країна прагне налагодити транзит вантажів з Чорного у Балтійське море, тому грудневий візит 2010 року був досить успішним, незважаючи на неохвальну позицію ЄС.

Крім того, в 2011 році на повну потужність повинен заробити газопровід «Північний потік», а він вже пройде повз Польщу по дну Балтійського моря, прямо в порти Німеччини, і стане альтернативою старій радянській системі газопроводів в Європу. На думку західних експертів, Росія зараз шукає способи доставляти свої вуглеводні прямо споживачам із Західної Європи, які можуть заплатити більше за сировину. Адже, за словами виконавчого директора центру Блейзера Олега Устенко, сировина цього року стане найбільш ліквідним активом, тому його ціна зросте. Росія може скористатися цим і підняти розцінки на свої газ і нафту.

Саме тому Варшава сподівається використати нафтопровід Одеса–Броди з метою часткового звільнення від тиску Росії. Тому і візит Віктора Януковича проходив в такій конструктивній атмосфері [6].

Візит до Японії деякі експерти називають незапланованим, тому що держава вимушена була вирішувати внутрішній скандал із «кіотськими» грошинами.

Існує думка, що перший рік зовнішньої політики був невдалий, оскільки Україна не отримала конкретики. Але ця думка є помилковою, оскільки, як ми наголосили на початку статті, перший рік повинен був містити саме такий формат після п'ятирічки провальної зовнішньої політики попередньої влади. В. Ф. Янукович, перш за все, показав світові, що Україна є стабільним та надійним партнером, з яким вигідно мати справи.

Наступний другий зовнішньополітичний рік, на наш погляд, повинен містити реалізацію договорів та угод минулого року, а також активний вихід держави на активну співпрацю із країнами Південної Америки, Аравійського півострова, Індією та країнами-членами АСЕАН. Тут Україна може перейняти досвід проведення реформ, отримати інвестиції, знайти нові ринки збуту та зарекомендувати себе як країна із великим потенціалом. Та, як завжди, наступного року потрібно балансувати між Сходом та Заходом, переймаючи європейські цінності та отримуючи вигоду з співробітництва із східним сусідом.

Список використаної літератури

1. Внешняя политика Украины будет основываться на экономической целесообразности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.liga.net/news/N1015402.html>
2. Гаврилечко Ю. Визит В. Януковича в США: возврат «многовекторной» внешней политики? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.glavred.info/archive/2010/08/30/102854-7.html>
3. Гайжевська Т., Блохтур О. Зовнішня політика Януковича: балансування на тонкому льоду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.glavred.info/archive/2010/03/10/113010-7.html>
4. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2411-17>
5. Сивокин П. Берлінський мінімум Януковича [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.glavred.info/archive/2010/08/30/102854-7.html>
6. Сивокин П. Близкие контакты [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glavred.info/print/articles/17913.prn>

Стаття надійшла до редакції 19.03.2011 р.

Y. V. Ryabinin

**UKRAINIAN FOREIGN POLICY DURING THE FIRST PRESIDENTIAL YEAR OF
V. F. YANUKOVICH: POLITOLOGICAL ANALYSIS**

The article is devoted to the analysis of the first year of the V. F. Yanukovich presidency. The author analyses the main foreign visits of the Ukrainian President and possible further development of relations between Ukraine and visited countries. The basic considered issue that prevents Ukraine from carrying out successful foreign policy is its limitroff position.

Key words: *limitroff position, foreign policy, geopolitical doctrine.*

УДК 364.044.68-053.67(477.62)

О. Л. Агєєва

**ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО САМОПОЧУТТЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ОКРЕМОГО СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНОГО
ПРОШАРКУ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ:
ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ**

Проаналізовано основну літературу, яка характеризує соціально-політичне самопочуття молоді України як окремої вікової категорії громадян. Історіографічний аналіз надано за такими основними питаннями як: демографічні проблеми, пов'язані з українською молоддю, визначення соціальних орієнтирів та соціального самопочуття молодих людей та політична активність молоді України.

Ключові слова: *історіографія, молодь, держана молодіжна політика, соціально-демографічна характеристика, соціальне самопочуття, цінності орієнтації, політична активність.*

Проблеми молоді, молодіжної політики та молодіжного руху знаходили своє відображення в чисельній літературі різних галузей знань та різних часів. В Україні ці питання розглядалися фахівцями з точки зору політології, соціології, філософії та науковцями з проблем психолого-педагогічного спрямування, для більшості цих робіт характерний комплексний підхід. Враховуючи, те, що об'єктом вивчення питання державної молодіжної політики є молодь, то повноцінне дослідження неможливе без окремої характеристики цього вікового прошарку населення України.

В цілому історіографія, пов'язана з молодіжною проблематикою є досить чисельною та розглянути її всю в рамках даної роботи неможливо, тому метою статті є аналіз робіт, які характеризують соціально-політичне самопочуття молоді як окремого соціально-демографічного прошарку. Це роботи, які загалом характеризують становище молоді в Україні та розглядають, цю вікову категорію громадян як найбільш цінний стратегічний ресурс в державі; дослідження з різних аспектів життя молодого покоління нової України на основі соціальної характеристики; література, яка дає картину динаміки віково-полової структури населення; роботи аналітико-психологічного характеру щодо структури цінностей, соціального самопочуття та морально-психологічний стану сучасної української молоді.

Повномасштабно питання української молоді на основі соціологічних досліджень та статистичних даних першої половини 90-х рр. розглядається в колективному збірнику «Молоде покоління нової України: ескіз соціального портрету» [1], ця робота є комплексним дослідженням з окремих аспектів життя молоді в Україні як то: здоров'я, життєвий рівень, освіта, праця, міграція, правопорушення тощо. Треба